

Хардель М.І.

Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного

УКРАЇНЦІ СЕРЕД ВИЩОЇ ЕЛІТИ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ ЯК ЧИННИК ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ НА СТОРІНКАХ ВІКІПЕДІЇ

Стаття присвячена аналізу стану України та положенню українців у складі російської імперії. Зокрема розглядається наратив, що подається російськими агентами впливу у медійних засобах: нібито доказом відсутності пригнічення українців, примусової русифікації та культурної асиміляції у складі російської імперії є факт наявності етнічних українців на вищих посадах, серед найвищої еліти за часів російської імперії.

З цією метою у статті аналізуються постаті видатних діячів українського етнічного походження: О. Безбородька, В. Кочубея та І. Паскевича. Розглядається їхнє відношення до становлення української державності, розвитку української культури. Основну увагу приділено порівняльному аналізу змісту відповідних статей російськомовного та україномовного розділу Вікіпедії. Висвітлено замовчування певних фактів, тенденційні оцінки діячів, ідеалізація відповідних діячів, та замовчування негативних чинників їхньої діяльності у російськомовних статтях Вікіпедії.

У статті переконливо доводиться, що розглянуті державні діячі були українцями виключно за походженням, а зокрема В. Кочубей своє українство прямо заперечував. Задля успішної кар'єри представники української еліти були змушені стати «більшими росіянами, ніж хто інший». Обдаровані, талановиті представники українського народу свій талант у політиці, державному управлінні, військовій справі на жаль спрямували не на розвиток української державності, а навпаки – на ліквідацію залишків автономії під владою росії, на подальше закріпачення українців, на розчинення й асиміляцію у «плавильному казані» імперії. Імперія використала обдарованих українців у своїх цілях, які суперечили інтересам власне України, а з ними розплатилася матеріальними благами і високими посадами.

Ці факти необхідно широко висвітлювати у медіапросторі, зокрема на сторінках онлайн енциклопедії Вікіпедія.

Ключові слова: російсько-українська війна, інформаційна війна, історична свідомість, Вікіпедія, О. Безбородько, В. Кочубей, І. Паскевич.

Постановка проблеми. Історія України в складі російської імперії – це тривалий період примусової русифікації, культурної асиміляції та політичного гноблення. Російська імперія, прагнучи зміцнити свою владу та створити «єдиний російський народ», здійснювала цілеспрямовану політику щодо знищення української самоідентичності та культурних надбань. Цей процес характеризувався ліквідацією автономії України у складі імперії, русифікацією адміністративного апарату, обмеженням політичних прав українців, що полягало у забороні українських політичних партій, переслідуванні українських діячів. Крім політичної асиміляції тривав процес асиміляції культурної, яка характеризувалася забороною української мови в усіх сферах життя, закриттям українських шкіл та культурних осередків.

Також варто враховувати економічну експлуатацію: виснаження природних ресурсів, обмеження розвитку промисловості, масові переселення українців на нові землі для освоєння їх на користь росії. Пригнічення України в складі російської імперії було систематичним і цілеспрямованим процесом, спрямованим на знищення української національної ідентичності та інкорпорації українських земель до складу російської імперії.

Одним з ключових інструментів імперської політики щодо України була русифікація української еліти. Цей процес мав на меті не лише змінити мову та культуру еліти, а й підірвати її національну свідомість та лояльність до української справи. Еліта мала значний вплив на політичне життя, тому її лояльність була критично важлива для збереження імперської влади. Для реалізації планів зросійщення еліт застосовувалися русифікація системи освіти, заохочення української шляхти та інтелігенції до служби в російській армії та адміністрації, а також надання переваг при призначенні на високі посади тим, хто відмовлявся від української ідентичності.

У якості ідеологічного впливу застосовувалася пропаганда ідей «єдиного російського народу», створення міфу про «малоросів» як частину російського народу. Русифікація української еліти мала катастрофічні наслідки для української нації. Вона призвела до втрати значної частини національної самосвідомості, послаблення культурних традицій та гальмування розвитку української державності.

В теперішній час як у російському науковому середовищі, так і в медіапросторі категорично заперечуються і примусова русифікація, і політичний тиск, і спроби культурної асиміляції українців як у складі російської імперії, так і за часів СРСР. Одним з поширених аргументів, яким російські медійні агенти впливу заперечують факт пригнічення українців та української культури у складі російської імперії є теза на кшталт: «але ж українці займали високі посади у складі російської імперії». Зазвичай у такому випадку як приклад наводять О. Безбородька, І. Паскевича, В. Кочубея та інших. Тобто аргумент полягає у тому, що пригнічення українців як нації, знищення української культури в російській імперії не могло бути, оскільки серед представників вищої аристократії, на впливових державних посадах, перебували українці за походженням.

Твердження видається досить дивним, оскільки наявність серед вищих верств влади етнічних українців аж ніяк не означає неможливості проведення політики асиміляції української нації, розчинення у «плавильному казані» імперії. Втім, у світлі тематики нашого дослідження, варто розглянути ці історичні постаті, їхній внесок у розвиток української нації, та порівняти висвітлення цього питання у російському та українському мовних розділах Вікіпедії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Становище українців в рамках російської імперії детально досліджено такими українськими дослідниками як Я. Грицак, Г. Півторак, В. Катрич, М. Дєдков, О. Реєнт, О. Кондратюк, а також російськими дослідниками, серед яких А. Капелер, Н. Ефимиш, А. Дибиров, Е. Белоусов та багато інших. Російські дослідники переважно заперечують факт утисків України і українців у складі російської імперії. Біографії О. Безбородька, В. Кочубея та І. Паскевича досить детально досліджені у роботах І. Абрамової, С. Адріянєна, Н. Бантиш-Каменського, Е. Борисовського, Н. Григоровича, В. Ключевського, П. Ніколаєнка, О. Субтельного, Я. Чабана, М. Щербатова та багатьох інших дослідженнях. Разом з цим, постаті

цих державних діячів, як аргумент в інформаційній війні росії проти України, зокрема висвітлення їх на сторінках російськомовної та україномовної Вікіпедії практично не досліджувалися.

Постановка завдання. Метою статті є надання короткої характеристики постатей етнічних українців, що перебували на найвищих посадах у російській імперії, зокрема О. Безбородька, В. Кочубея та І. Паскевича. Аналіз подання інформації про них у статтях російськомовного та україномовного розділу Вікіпедії.

Виклад основного матеріалу. Син генерального писаря Андрія Безбородька, статс-секретар імператриці Катерини II, канцлер російської імперії, дійсний таємний радник 1 класу, ясновельможний князь російської імперії та граф Римської імперії – Олександр Безбородько, без сумніву, був одним з найвидатніших та найвпливовіших діячів за часів правління Катерини II та частково Павла I. Але чи можна назвати його у цьому випадку українцем?

На думку В. Шевчука, «О. Безбородько, хоч і виявляв український патріотизм, був високим сановником Російської держави (канцлер), тобто належав не до того прошарку освіченого українського громадянства, яке чинило опір насиллю над Україною, а до того, котрі під умови російського деспотизму пристосовувалися і зберігали свій патріотизм у лояльних рамках, навіть спричинилися укріпленню того ж таки самодержавства на Україні» [1].

Частково погоджуючись з думками деяких дослідників біографії О. Безбородька, що бувши впливовим чиновником, маючи істотний вплив на політику імперії, він «пам'ятав про своє українське походження, любив свою українську землю та культуру» [2], проте даний державний діяч був українцем лише за походженням.

Маючи колосальні здібності державного діяча, політика, управлінця, і при цьому володіючи можливостями впливу на державну політику, він вкрай мало зробив для розвитку української культури, для формування української державності. Навпаки, зусилля О. Безбородька були спрямовані на ліквідацію Гетьманщини, закріпачення українського народу, об'єднання російських та українських еліт. Дефіцит фінансів у державному бюджеті статс-секретар пропонує імператриці Катерині II компенсувати шляхом підвищення податків з українців. У такому контексті допомога певним вихідцям з України при дворі та меценатство виглядають як відкуп від власної совісті. Тобто, талановитий син українського народу, наді-

лений від природи феноменальними здібностями, витрачає їх не на становлення української державності, не на розвиток української культури (праці О. Безбородька, у тому числі історичні роботи, виконані російською мовою) – а, навпаки, на сприяння асиміляції українців у горнилі імперії, та запобігання можливих спроб до власної державності.

Саме О. Безбородькові належить відомий вислів, квінтесенція імперської пихи, у вигляді повчання молодим дипломатам: «Не знаю, як буде за ваших часів, а за наших жодна гармата в Європі без нашого дозволу випалити не наважувалася (пер.авт.)». Окрім надзвичайного пафосу висловлювання характерним є те, що воно далеко не відповідає дійсності.

Стаття «Безбородко, Александр Андреевич» у російськомовному сегменті Вікіпедії цікава тим, що в ній немає жодної згадки про українське походження О. Безбородька, освіта згадується без детального опису його здібностей. Основний фокус зроблено на його ролі в зовнішній політиці імперії, зокрема в укладанні мирних договорів та анексії територій. Детально описані отримані нагороди та титули, включаючи ордени та почесні звання. Також надається інформація про відсутність заповіту та подальшу долю його маєтків. Неодноразові спроби редакторів Вікіпедії внести відповідні правки швидко скасовуються, причому з поміткою на сторінці обговорення «ліквідація русофобської брехні» [3]. Тобто, на думку певної групи користувачів російської згаданої онлайн – енциклопедії, простий і безсумнівний факт належності історичної постаті до українського народу є, по-перше, брехнею, і, по-друге, проявом русофобії (очевидно, з таких позицій, власне існування українського народу є проявом русофобії).

Всупереч російськомовному сегменту, в українській Вікіпедії наголошується на українському походженні О. Безбородька, підкреслюючи його зв'язок із козацькою старшиною та Гетьманщиною. Згадується його феноменальна пам'ять, навчання в Києво-Могилянській академії, участь у російсько-турецькій війні, дипломатичні успіхи та внесок у відновлення деяких козацьких установ в Україні. У статті також зазначається про отримання ним титулу графа, членство в Раді імператриці, нагородження орденом Андрія Первозванного, місце смерті та поховання, а також його вплив на українську історію.

Ці відмінності відображають різні підходи до висвітлення постаті Олександра Безбородька в українському та російському інформаційному

просторі, з акцентом на національних аспектах його життя та діяльності.

Ще одним українцем серед найвищої еліти російської імперії був Віктор Кочубей. Державний канцлер та міністр внутрішніх справ, голова Державної ради російської імперії, особистий приятель імператора Олександра I, В. Кочубей входив до складу «Негласного комітету» – найближчого кола радників Олександра I. В. Кочубей був правнуком страченого Петром I генерального писаря Василя Кочубея, та племінником того ж таки О. Безбородька, який з семирічного віку виховував майбутнього державного діяча, та опікувався його освітою.

Яскравим чином ілюструє відношення В. Кочубея до України та української культури його відомий вислів: «Хоч і народився я хохлом, я більший росіянин, ніж хто інший... Моє становище підносить мене над усякими дріб'язковими міркуваннями. Я розглядаю турботи ваших губерній (України – О.С.) з точки зору спільних інтересів усього нашого суспільства. Мікроскопічні погляди мене не турбують» [4, с. 189]. Отже, наведена цитата яскраво висвітлює сутність і положення видатних діячів російської імперії українського походження: від українського в них залишається тільки походження.

Необхідною умовою досягнення владних висот в імперії (як в російській імперії, так і в її клоні – сучасній російській федерації) було і є перетворення на росіянина. А для представників підкорених народів, інкорпорованих в імперію, щодо яких проводяться повільні, але неухильні заходи, які мають на меті асиміляцію, розчинення у «плавильному казані» імперії – для них було необхідно бути навіть «більшим росіянином, ніж хто інший». Такі погляди О. Субтельний називав «малоросійською ментальністю», коли «виступаючи за асиміляцію в російській імперії, малороси часто зрікалися деяких найкращих рис українця, водночас засвоюючи багато з найгірших рис росіянина» [4, с. 189].

Стаття «Кочубей, Виктор Павлович» в російськомовному розділі Вікіпедії питання відносин В. Кочубея з Україною, з українською культурою не висвітлює, лише є згадка про українське походження діяча [5].

Також як приклад можновладців російської імперії – етнічних українців часто наводять полководця Івана Паскевича. Улюбленець імператора Миколи I, під командуванням якого той служив в гвардії ще будучи великим князем. Микола I завжди називав полководця «батько-командир».

Фельдмаршал І. Паскевич славетний численними перемогами, хоча значно менш відомий як у російському, так і в українському суспільстві ніж, наприклад, О. Суворов.

Але серед перемог І. Паскевича саме в якості полководця переважно загарбницькі та насамперед каральні операції. Захоплення земель, що належали Персії (російсько-перська війна 1826–1828 рр.) та Османській імперії (російсько-турецька війна 1828–1829 рр.), за що отримав титул графа Паскевича-Ериванського. Придушення, «упокорення» місцевих гірських народів. Далі в кар'єрі полководця – жорстоке придушення польського повстання у 1831 році. За цю каральну операцію фельдмаршал отримав титул ясновельможного князя Варшавського та був призначений намісником у Царстві Польському. Також на совісті І. Паскевича криваве придушення Угорського повстання у 1849 році, коли фельдмаршал буквально виконав завдання свого імператора, визначене у трьох словах: «Не шкодуй каналій!».

Період, коли І. Паскевич «упокорював» народи Царства Польського, під час свого намісництва (1832–1856), серед яких також вистачало й українців, отримав назву «Ніч Паскевича», і характеризується політичними репресіями, економічними санкціями та політикою зросійщення, у тому числі й в українських регіонах Царства Польського. Важливим є те, що ані в російськомовному [6], ані в україномовному [7] розділі Вікіпедії не згадують терміну «Ніч Паскевича», але про нього згадується у англomовному розділі [8] та в польськомовному [9], де є навіть окрема стаття «Nos paskiewiczowska» [10]. А російська імперія та особисто імператор Микола І з легкої руки канцлера Австрії К. Меттерніха отримали характеристику «Жандарм Європи».

Показовим є епізод з арештом особисто намісником у Варшаві «земляків»: учасників Кирило-Мефодіївського товариства, діячів українського національного відродження П. Куліша та В. Білозерського. Ось як розповідає про це сам П. Куліш.

«Між іншими людьми в Варшаві спізнались ми з сенатором Стороженком, що був тоді правою рукою покорителя Варшави князя Варшавського графа Паскевича-Ериванського. Сей земляк великого полководця й сатрапа піддобрювався йому тим жартівливим українським балаканням, котре ще й за російських цариць не одного нашого земляка «виводило в люди». Був-бо Паскевич також наш патріот щодо анекдотів, борщу, вареників і інших українських ласощів. Раз йому й каже перший його міністр, докладаючи до підпису всякі

папери: «Світліший князю, от ви кохаєтесь у тутешніх наших земляках, що вони гаразд про нашу Україну балакають; а я вам покажу не такого земляка – щирої козацької породи, земляка чисто-кровного, що від нього так і несе низовим вітром, Січчю-матір'ю й Великим Лугом – батьком». – «Чи справді» – питає сатрап, підписуючи комусь там волю або каторгу, жизнь або смерть. «Не шуткую, ваша світлість. Сей вам розкаже і розмаже не то про запорозькі звичаї, та й про всі запорозькі думки». – «Рад, рад його послухати; привези, братець, його до мене». Саме під сю любу розмову двох патріотів українських подають сатрапові пакет із столиці. Розпечатав, позирнув і засміявся: «Хорош, братець, земляк-то твій, велика его арестовать по высочайшему повелению». Так скінчились наші варшавські студії...» [11]. Епізод з арештом П. Куліша та В. Білозерського описано в україномовному розділі Вікіпедії, але не міститься у російському варіанті статті.

Вкрай коротко й влучно характеризує П. Куліш відношення Паскевича до України: «любив Паскевич рідний край, та любив по-панськи – нічого для його не робив і не жертвував». Втім, у згаданому випадку І. Паскевич таки виявив певну милість до заарештованого «земляка»: відправив з Варшави до Петербургу «не на перекладному возі, а в скарбовій колясці» [12]. Варто сказати, що видатний полководець І. Паскевич не забув особисто витребувати з Петербурга кошти за цю «милість» (оплату перевезення до С.Петербурга у сумі 364 руб. 2 коп. сріблом). Цікавий факт: І. Паскевич в офіційних документах викривляє українське прізвище «земляка», подаючи його на російський зразок, як: «Кулеша», «Кулешею» [13]. У провину П. Кулішу по справі «Україно-слов'янського товариства» (Кирило-Мефодіївського братства) функціонери третього відділу імператорської канцелярії, вищого органу політичної поліції, ставлять «непомірну любов до батьківщини своєї, Малоросії» [14].

Тобто, українець який вважав себе «більшим росіянином, ніж хто інший», а інтереси України – «мікроскопічними поглядами», або просто любив Україну «по-панськи, нічого не віддаючи та не жертвуючи» – в російській імперії дійсно міг увійти до вищої еліти. А такий українець, що проявляв «непомірну любов до батьківщини своєї» – на цій підставі підлягав кримінальному переслідуванню.

Висновки. Отже, хоча серед вищої еліти та державних діячів Російської імперії було чимало мужновладців українського походження, для

успішної кар'єри їм необхідно було стати росіянами. Їхнє українство або було показним, або, як у випадку В. Кочубея, взагалі заперечувалося. Політика імперії передбачала асиміляцію представників підкорених народів, і українці, які досягали високих посад, не були винятком. Вищі політичні діячі, часто вихідці з козацької старшини, замість захисту українських інтересів брали участь у заходах, спрямованих на закріпачення українських селян, ліквідацію автономії Гетьманщини та уніфікацію української культури під російським впливом.

Діяльність таких постатей, як О. Безбородько, В. Кочубей та інших, демонструє складний баланс між їхнім внеском у розвиток імперії та наслідками для українських земель. Хоча деякі їхні дії могли сприйматися як позитивні для України (наприклад, внесок Безбородька у відновлення козацьких установ), загалом їхня роль підпорядковувалася імперським інтересам, що шкодили національній ідентичності українців.

Російськомовний розділ Вікіпедії тяжіє до ідеалізації розглянутих нами державних діячів українського походження. Зокрема, діяльність таких постатей подається крізь призму їхньої відданості імперії, що акцентує увагу на їхніх заслугах для Російської імперії. Водночас негативні аспекти їхньої діяльності, як-от участь у закріпаченні селян чи ліквідації автономії, замовчуються або згадуються побіжно. У цьому контексті російська Вікіпедія стає інструментом маніпуляції історичною свідомістю, формуючи образ нібито «лояльних імперських слуг», відмежованих від своїх українських коренів.

Україномовний розділ Вікіпедії, натомість, акцентує увагу на українському походженні цих

діячів, їхньому зв'язку з історичними традиціями козацтва та Гетьманщини. Українські статті докладніше висвітлюють внесок цих осіб у розвиток імперської політики, але наголошують і на їхньому впливі на долю українських земель. Зокрема, акцентується увага на тому, що представники українського народу, які могли б працювати на розбудову національної культури та освіти, часто ставали так званими «інструментами» імперської політики.

Поділ у трактуванні постатей українського походження серед вищої еліти Російської імперії є відображенням тривалої інформаційної війни. Російська сторона використовує Вікіпедію для створення вигідного іміджу таких осіб, підкреслюючи їхню «російськість» і замовчуючи зв'язки з Україною. Це частина ширшої стратегії, спрямованої на затирання української ідентичності в історичній пам'яті.

Українська спільнота Вікіпедії, навпаки, прагне представити об'єктивнішу картину, показуючи як досягнення, так і суперечливі аспекти діяльності цих діячів. Важливо, що висвітлення їхньої ролі у збереженні чи руйнуванні української культури та традицій стає центральним у статтях україномовного розділу.

Українці серед вищої еліти Російської імперії є водночас прикладом асиміляції та чинником інформаційної боротьби. Їхня діяльність, подана крізь призму різних джерел, розкриває масштаб маніпуляцій у сфері історичної пам'яті. Вікіпедія, як один із найвпливовіших інформаційних ресурсів сучасності, стає важливим полем для цієї боротьби, що підкреслює актуальність об'єктивного висвітлення історичних подій і постатей.

Список літератури:

1. Шевчук, В. О. Нерозгадані таємниці Історії Русів. 1991. URL: <http://litopys.org.ua/istrus/rusiv9.htm> (дата звернення 14.10.2024).
2. Чабан Я. Олександр Безбородько як провідний дипломат та державний чиновник Російської імперії останньої чверті XVIII ст. *Young Scholars Grinchenko–Seton International Journal*. 2020. № 1(1) С. 62–73.
3. Вікіпедія. Безбородко, Александр Андреевич. URL: https://ru.wikipedia.org/wiki/Безбородко,_Александр_Андреевич (дата звернення 14.10.2024).
4. Субтельний О. Україна. Історія. Київ. 1991. С. 189.
5. Вікіпедія. Кочубей, Виктор Павлович. URL: https://ru.wikipedia.org/wiki/Кочубей,_Виктор_Павлович (дата звернення 14.10.2024).
6. Вікіпедія. Паскевич, Иван Фёдорович. URL: https://ru.wikipedia.org/wiki/Паскевич,_Иван_Фёдорович (дата звернення 14.10.2024).
7. Вікіпедія. Паскевич Иван Федорович. URL: https://ru.wikipedia.org/wiki/Паскевич_Иван_Федорович (дата звернення 14.10.2024).
8. Wikipedia. Ivan Paskevich. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Ivan_Paskevich (дата звернення 14.10.2024).

9. Wikipedia. Iwan Paskiewicz. URL: https://pl.wikipedia.org/wiki/Iwan_Paskiewicz (дата звернення 14.10.2024).
10. Wikipedia. Noc paskiewiczowska. URL: https://pl.wikipedia.org/wiki/Noc_paskiewiczowska (дата звернення 14.10).
11. Куліш П. Історичне оповідання (уривки) / Спогади про Тараса Шевченка. К.: Дніпро, 1982. 547 с. С. 129–130.
12. Куліш П. Жизнь Куліша. *Куліш П.. Твори в 2-х т.* К.: Наукова думка, 1998. Т. 1. С. 254.
13. Об Украйно-славянском обществе. Ч. V «О бывшем учителе Кулише и жене его, сестре Белозерского». Центральный государственный архив Октябрьской революции, высших органов государственной власти и органов государств. управления СССР. Ф. 109. I эксп. дело 81. ч. 1–19. №7 23 мая 1847 г. С. 12. Оригинал.
14. Об Украйно-славянском обществе. Ч. IV «О кандидате Белозерском». Центральный государственный архив Октябрьской революции, высших органов государственной власти и органов государств. управления СССР. Ф. 109. I эксп. дело 81. №597 7 июля 1853 г. С. 281–282. Копия.

Khardel M.I. UKRAINIANS AMONG THE TOP ELITE OF THE RUSSIAN EMPIRE AS A FACTOR OF INFORMATION WARFARE ON THE PAGES OF WIKIPEDIA

The article analyses the state of Ukraine and the position of Ukrainians within the Russian Empire. In particular, the article examines the narrative presented by Russian agents of influence in the media: the fact that ethnic Ukrainians held senior positions and were among the highest elite during the Russian Empire is allegedly proof of the absence of oppression of Ukrainians, forced Russification and cultural assimilation.

To this end, the article analyses the figures of prominent figures of Ukrainian ethnic origin: O. Bezborodko, V. Kochubey and I. Paskevych. Their attitude to the formation of Ukrainian statehood and the development of Ukrainian culture is considered. The main attention is paid to a comparative analysis of the content of the relevant articles in the Russian and Ukrainian sections of Wikipedia. The article highlights the concealment of certain facts, tendentious assessments of figures, idealisation of the relevant figures, and concealment of negative factors of their activities in the Russian-language Wikipedia articles.

The article convincingly proves that the statesmen in question were Ukrainians exclusively by origin, and in particular, V. Kochubey directly denied his Ukrainianness. To have a successful career, representatives of the Ukrainian elite were forced to become “more Russian than anyone else”. Unfortunately, gifted, talented representatives of the Ukrainian people used their talent in politics, public administration, and military affairs not to develop Ukrainian statehood, but rather to eliminate the remnants of autonomy under Russian rule, to further enslave Ukrainians, to dissolve and assimilate them into the “melting pot” of the empire. The empire used gifted Ukrainians for its own purposes, which were contrary to the interests of Ukraine itself, and paid them back with material wealth and high positions. These facts need to be widely covered in the media, in particular on the pages of the online encyclopaedia Wikipedia.

Key words: Russian-Ukrainian war, information war, historical consciousness, Wikipedia, O. Bezborodko, V. Kochubey, I. Paskevych.